

RODIČOVSKÁ VOLBA TŘÍD SE ZAMĚŘENÍM PŘI VSTUPU DÍTĚTE DO PRIMÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE

PARENTAL CHOICE OF CLASSES WITH A SPECIAL EMPHASIS
DURING A CHILD'S TRANSITION TO CZECH PRIMARY SCHOOL

Radka Smith Slámová

Klíčová slova: *volba školy, primární vzdělávání, třídy se zaměřením, vnější diferenciacie, zakotvená teorie*

Keyword: *school choice, primary school, classes with a special emphasis, tracking, grounded theory*

Cíle v ČJ

Příspěvek představí výsledky probíhající kvalitativní studie mapující rozhodovací proces rodičů zvažujících či volících třídy se zaměřením při vstupu dítěte do primárního vzdělávání v krajských městech a jejich okolí. Studie se zaměřuje na třídy nabízející specifický pedagogický přístup (např. waldorfské, Montessori, Začít spolu, bilingvní), do kterých jsou žáci přijímáni z převisu uchazečů a jejichž provoz je částečně hrazen z pravidelných příspěvků rodičů.

Teoretická východiska v ČJ

Na 1. stupni veřejných základních škol se v posledních deseti letech objevují nové třídy se zaměřením, do kterých jsou žáci přijímáni již na prahu školní docházky. Tyto třídy umožňují dělení žáků dle rodinného zázemí či kognitivních schopností v útlém věku, čímž přispívají k rozevirání nůžek vzdělanostních nerovností (Greger & Soukup, 2014; Straková & Simonová, 2015). Vzhledem k významným sociálním důsledkům volby tříd se zaměřením je třeba zabývat se motivy rodičů pro výběr takových tříd. Podobné studie však dosud v ČR provedeny nebyly. Aby byly veřejné školy schopné dělení žáků do různých typů tříd předcházet, potřebují vědět, jak se tato úzká skupina rodičů o volbě školy rozhoduje, jaké vzdělávací možnosti zvažuje, jakým charakteristikám školy přiřkládá důležitost či jaké okolnosti, hodnoty a myšlenkové pochody

tuto volbu dotvářejí. Jednání rodičů při volbě školy je vysvětlováno zpravidla pomocí dvou hlavních přístupů: teorie racionálního jednání (Breen & Goldthrope, 1997) a teorie sociální reprodukce (Bourdieu, 1986). V českém prostředí pak dle Simonové (2015) jednání rodičů odpovídá spíše modelu omezené racionality. Předložená kvalitativní sonda se snaží vysvětlit jednání rodičů se zájmem o třídy se zaměřením, jejichž volba má pro žáky v ostatních typech tříd významné důsledky.

Metodologie v ČJ

Pro výzkum byl zvolen design zakotvené teorie vycházející z konstruktivistického pojetí. Sběr dat proběhl formou polostrukturovaných rozhovorů s rodiči ($n = 15$), kteří zvažují nebo si již zvolili třídu se zaměřením fungující na veřejné škole v krajském městě nebo jeho okolí. Rozhovory se zaměřily na rodičovská kritéria při volbě školy, zvažované vzdělávací varianty a na charakteristiky dětí a rodičů, které by mohly rozhodovací proces ovlivnit. Studie je součástí výzkumu podpořeného Grantovou agenturou Univerzity Karlovy v Praze (projekt Volba výběrových tříd na 1. stupni veřejné základní školy č. 58420/2020).

Závěry v ČJ

Na základě otevřeného kódování rozhovorů se vynořilo několik kategorií, které by mohly v rozhodovacím procesu rodičů hrát důležitou roli: vzpomínky rodičů na školu, diskurz v rodičovském kruhu, charakteristiky dítěte, schopnost školy zajistit dítěti wellbeing. Vztahy mezi těmito kategoriemi byly podrobeny analýze. V příspěvku bude představen model vysvětlující rozhodovací proces rodičů se zájmem o třídy se zaměřením.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of the paper is to explore the school choice process of parents interested in classes with a special emphasis at Czech primary schools. Such classes enable the separation of pupils based on their socioeconomic status and cognitive skills since young age, contributing to educational inequity. The research design of constructivist grounded theory was used. The paper presents the results of the first 15 interviews with parents considering or having selected a class with a special emphasis. Though no main category has emerged, several categories might play an important role in the target group's school choice

process: parents' memories of school, the discourse in the parental circle, the child's characteristics, and the school's ability to enable pupils' wellbeing.

Bibliografie

- Greger, D., & Soukup, P. (2014). Sekundární analýzy výsledků šetření PIRLS 2011 a TIMSS 2011. Praha: Česká školní inspekce. Dostupné z https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el._publikace/Mezin%a1rodn%c3%ad%20%c5%a1et%c5%99en%c3%ad/PIRLS_TIMSS_2011_SA.pdf
- Simonová, J. (2015). *Volba školy v primárním vzdělávání jako důležitý mechanismus ovlivňující spravedlivý přístup ke vzdělávání* (Disertační práce). Praha: Univerzita Karlova. Dostupné z <http://hdl.handle.net/20.500.11956/65474>
- Straková, J., & Simonová, J. (2015). Výběr základní školy v ČR a faktory, které jej ovlivňují. *Sociologický časopis*, 51(4), 587-607. doi: 10.13060/00380288.2015.51.4.208.